

LIBRI

www.libridergi.org

Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi

Journal of Epigraphy, Reviews and Translations

Sayı VI (2020)

C. P. DICKENSON, *On the Agora: The Evolution of a Public Space in Hellenistic and Roman Greece (c. 323 BC – 267 AD)*. Leiden 2017. Brill Publishing, 480 sayfa (48 Adet figür ile birlikte). ISBN: 9789004326712

Tolga KARAHAN

Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VI: Ocak-Aralık 2020) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni T. Karahan, *On the Agora: The Evolution of a Public Space in Hellenistic and Roman Greece (c. 323 BC – 267 AD)*. Yazar: C. Dickenson, *Libri* VI (2020) 105-110.

Geliş Tarihi: 28.01.2020 | Kabul Tarihi: 29.02.2020

Elektronik Yayın Tarihi: 19.04.2020

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

C. P. DICKENSON, *On the Agora: The Evolution of a Public Space in Hellenistic and Roman Greece (c. 323 BC – 267 AD)*. Leiden 2017. Brill Publishing, 480 sayfa (48 Adet figür ile birlikte). ISBN: 9789004326712

Tolga Karahan*

Christopher Paul Dickenson tarafından 2012 yılında tamamlanmış *On the Agora- Power and Public Space in Hellenistic and Roman Greece* isimli doktora tezinin kitaplaştırılmış hali olan eser, Brill yayınları tarafından yayınlanmıştır. Agora yapılarının arkeolojik ve epigrafik buluntular ışığında, tarihsel süreçlerinin incelenmiş olduğu eser, Frank Kolb, R. E. Wycherley, M. H. Hansen, R. Martin, J. Camp ve daha birçok agora alanında önemli araştırmaları olan modern araştırmacılarla, Aristoteles, Plutarkhos, Polybios, Pausanias ve Cassius Dio gibi antik yazarların aktarımlarını karşılaştırarak arkeolojik ve epigrafik belgelerle karşılaştırma yaparak eseri niteliklendirmektedir. İnterdisipliner bir çalışma ürünü olan söz konusu eser, geçmişte yapılmış olan agora çalışmalarına yeni bir soluk kazandırarak yanıt arayan önemli sorunlara yanıt verme gayreti içerisinde. İlgili bölümlerde, 49 adet figür de bulunmaktadır ve toplam 480 sayfadır.

Figür Listesi (XI) ve *Önsöz ve Teşekkürler* (XIV) bölümleriyle başlayan kitap, *Giriş* bölümü (3-49) ve beş ana bölümden oluşmaktadır, *Kaynakça* (405), *Genel İndeks* (455), *Yazıtlar İndeksi* (472) ve *Yazar İndeksi* (474) bölümleriyle tamamlanmaktadır. Giriş bölümünde 8 alt bölüm bulunmaktadır ki bu bölümler aslında hem kitabın içeriği hakkında hem de çalışma içerisinde ne gibi sorulara veya problemlere yanıt aranıldığı hakkında önemli bilgiler içermektedir. Alt bölümlerin birincisi “*What Exactly Was an Agora*” (Bir Agora Aslında Neydi?) genel bir agora tanımlaması yaptıktan sonra Messene ve Olynthos agoraları gibi agoralar üzerinden anlatım yapılmasıyla devam etmektedir. Dönemsel olarak ise hem Hellen hem de Roma agoralarını içermektedir ve Arkaik Dönem’den Geç Roma Dönemi’ne kadar olan süreçteki agora tiplerini ve kullanımlarını özetleyerek filolojik olarak ‘agora’ kelimesini irdelemektedir. Filolojik irdeleme esnasında ise antik kaynakları esas almaktadır ve günümüzde Hellen ‘agora’ kelimesini ifade edebilecek bir tanımın olmadığını ve bu kelimenin Hellenlere özgü olduğunu aktarmaktadır. İkinci alt bölüm “*An Overview of Modern Agora Scholarship*” (Modern Agora Bilimine Genel Bir Bakış) ismini taşımaktadır. Bölüm Roland Martin’in 1951 yılında yayınladığı *Recherches sur l’agora grecque* (Hellen Agorası Üzerine Araştırmalar) çalışmasına atıf yaparak, agora araştırmalarının bu çalışma ile başladığını aktararak Martin’in çalışmalarını gelecek paragraflarda irdelemektedir. Frank Kolb tarafından 1981 yılında yayınlanan *Agora und Theater* (Agora ve Tiyatro) kitabına atıfta bulunup iki eserin karşılaştırmasını yaparak araştırma yöntemlerini açıklamaktadır. İlerleyen paragraflar agora konularında gerçekleştirilmiş diğer çalışmalardan bahsederek -özellikle R. E. Wycherley gibi araştırmacıların çalışmalarından- bölümü sonlandırmaktadır. Üçüncü alt bölüm olarak “*Modern Assumptions and Prejudices*” (Modern Varsayımlar ve Önyargılar) başlığı uygun görülmüştür. Bu bölüm içerisinde iki temel varsayımdan bahsedilmektedir ve bu varsayımlar üzerinden bir araştırma profili çizilmektedir. Bu profili

* Ph.D., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. tolgakarahan34@gmail.com | [0000-0001-5323-2700](https://doi.org/10.0000-0001-5323-2700)

de dönemselsel olarak Arkaik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar sürdürmektedir. Dördüncü bölüm olarak ise *"The Evidence"* (Kanıtlar) bölümü karşımıza çıkmaktadır. Bölüm Hellenistik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar agoraların gelişimi hakkında yüzeysel açıklama yapılmaktadır. Bu açıklamaları da Ian Morris'in Metodolojisine dayandırmaktadır. Beşinci ise *"The Archaeological Evidence"* (Arkeolojik Kanıt) bölümü olarak yazılmıştır. Burada Yunanistan ve Makedonya'da bulunan agoralarla çalışmasını kısıtladığını aktaran yazar, ilerleyen bölümlerde işleyeceği Atina Agorası ve diğer agoralar ile ilgili bir terminoloji sunmaktadır ve ilerleyen bölümlerin bir özeti niteliğinde açıklama yapmaktadır. Altıncı bölüm, *"Literary Sources"* (Edebi Kaynaklar) olarak karşımızdadır ve burada kullanılan epigrafik ve düşünsel literatürün bir özeti geçilmiştir. 2000'den fazla agora kelimesinin internet ortamında taradığını aktaran yazar, Herodotos'tan, Pausanias'tan ve Paul Millet'ten atıflar yapmaktadır. Yedinci bölüm, *"Inscriptions"* (Yazıtlar) bölümüdür ve bu bölüm yazarın çalışmasının bütününe yaydığı ve ele aldığı agoralarda ele geçmiş yazıtların özetini barındırmaktadır. Geçmiş yıllarda gerçekleştirilen kazılarda ele geçen yazıtlarla, arkeolojik buluntuyu ve veriyi karşılaştıracağı ilerleyen bölümler için metodoloji çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yazıtlara nerelerden ulaştığı ve nasıl değerlendirdiğini de açıkça aktarmaktadır. Sekizinci ve son bölüm ise *"Outline of the Book"* (Kitabın Ana Hattı) başlığını taşımaktadır. Kitabın ana hattının Yunanistan ve Makedonya'da bulunan Hellen ve Roma dönemleri boyunca tasarım ve işlevlerinin gelişimini irdelemek ve iki yönlü bir amacın olduğunu aktaran yazar kitabın amacının agoraların karşılaştırmalı bir irdelemesinin yapılması olduğunu aktarmaktadır.

Birinci bölüm (50-121) on iki alt başlıktan oluşmaktadır ve *"The Early Hellenistic Period 323 BC-197 BC"* (Erken Hellenistik Dönem MÖ 323-MÖ 197) başlığını taşımaktadır. Alt bölümler *"Introduction of the Period"* (50-57) (Dönem'e Giriş) alt başlığıyla başlamaktadır ve Erken Hellenistik Dönem ile ilgili bilgiler içermektedir. İskender'in ölmesiyle birlikte ardıllarının egemenliği altında bulunan bölgelerden bilgiler içeren bölüm Erken Hellenistik Dönem içerisinde kentleşme hakkında açıklamalar barındırmaktadır. Antik kaynaklardan bu bölüm içerisinde tarihsel süreci açıklamak amacıyla sıklıkla yararlanılmıştır. İkinci alt başlık *"Pella and the Earliest Peristyle Agora"* (57-62) (Pella ve En Erken Peristyle Agora) ismini almaktadır ve burada Makedonya'da bulunan Pella kentinin agorası ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Üçüncü alt başlık ise *"Agoras in New Hellenistic Cities and the Move toward Multiple Agoras"* (62-69) (Yeni Hellenistik Kentlerdeki Agoralar ve Çoklu Agoralara Yönelim) adını almaktadır ve burada Hellenistik Kralların kurduğu kentlerdeki agora gelişimi ve özellikle Aristoteles'in bahsettiği kentlerde birden fazla agora olması düşüncesinin hangi kentlerde ne şekilde uygulandığı anlatılmaktadır ve kendinden önceki dönemlerle olan farkları özellikle arkeolojik veriler vasıtasıyla karşılaştırılmaktadır, düşünsel olarak karşılaştırmalar içinde antik yazarlardan yararlanılmıştır. Dördüncü alt başlık *"Stoas and the Increasing Demarcation of Space"* (69-87) (Stoalar ve Mekan Sınırlarının Belirlenmesi) olarak belirlenmiştir ve bu bölümün genelinde Klasik Dönem içerisinde sınırları belli olmayan agoraların sınırlandırılmış yapılara dönüşmesi ve agoralarla birleştirilmiş stoaların ortaya çıkması, agoraların ideal formlarının bir parçası olması ve ilk örnekleri ele alınmaktadır. Bunları da Messene, Thasos, Megalapolis, Aiane, Korinthos, Sikyon ve birkaç agoranın daha açıklanması ile gerçekleştirmektedir. Beşinci alt başlık, *"Monumental Entrances"* (87-88) (Anıtsal Girişler) başlığı altında agoraların özellikle kült merkezleri ve bazı dini, ritüel faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanlar olması ile birlikte, ticari işlevlerinden ziyade bu tarz etkinliklerin düzenlendiği ve bu nedenden dolayı da yapılara bir anıtsallık (Monumental) kazandırmak amacıyla giriş kapılarının emtia kapılarından farklı inşa edildiği yine diğer bölümlerdeki gibi bazı örnek alanlar seçilerek anlatılmıştır. Altıncı alt başlık, *"Political Buildings on the Agora"* (88-95) (Agoradaki Politik Yapılar)'dır ve burada Hellenistik ve Roma dönemleri içerisinde agoralardaki politik ve siyasi faaliyetlerin anlatıldığı, faaliyetler neticesinde bouleuterion gibi diğer yapıların oluştuğu ve farklı bir alan kazandığı, dolayısıyla agoralar içerisindeki etkinliklerin yeni bir mekana dönüşümleri anlatılmaktadır. Argos'ta bulunan Hipostyle avlu, Thasos'taki dik-

dörtgen yapı, Atina'da Boyalı Stoa ve Kraliyet Stoası ve daha bazı alanlar seçilerek incelenmiş ve bu bölüm içerisinde ele alınarak konuya açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Yedinci alt başlık agoralardaki anıtsallık kavramının bir sonucu olan *"Fountain Houses"* (95-97) (Çeşme Yapıları)'dır. Nitekim agoralardaki bu anıtsallık kavramının bir diğer faktörü de agoralara çeşmeler yapılması ve çoğu zaman bu çeşmelerin agoraların bir parçası olarak inşa edilmesidir. Bunu da yazar agoraların ortak bir özelliği midir yoksa anıtsallığın bir parçası mıdır diye tartışmaktadır. Tartışmayı yine bazı yapıları örnekleyerek sürdürmektedir. Tartışma konusu olarak Atina Güneydoğu Çeşme Binası, Eretria, ve Korinthos kentlerinde bulunan çeşmeler seçilmiştir ve bu doğrultuda tartışılmıştır. Sekizinci alt başlık *"Space for the Gods"* (97-109) (Tanrıların Alanı) özellikle agoralarda tapınım görmüş olan Zeus ve Hermes'in (Agoraios) üzerine odaklanmaktadır. Zeus'un politik meclisler ve adalet tanrısı sıfatı ile Hermes'in ise pazar alanlarındaki ticari faaliyetler ile bağlantısını, farklı epitetlerdeki bu tanrıların kültlerini ve kült alanlarını, sunaklarını tartışmakta ve bulunan arkeolojik materyaller ve seçilmiş bazı kentler ışığında açıklamaktadır. Dokuzuncu alt başlık kent merkezinde yer alan agoraların direkt veya dolaylı yollarla agoralara bağlı olan mekânların tartışıldığı *"The Agora in Relation to Other Public Spaces-Theatres and Gymnasia"* (109-113) (Agorayla İlişkili Diğer Kamusal Alanlar-Tiyatrolar ve Gymnasion) bölümüdür. Burada Frank Kolb'e atıfta bulunarak başlayan yazar, erken dönem faaliyetlerinin agoralarda başlayan ve daha sonra değişen tarihsel süreç ile birlikte bu faaliyetlerin kendilerine ayrı mekânlar bulmasına giden süreci işlemiştir. Bu anlatılan tarihsel süreç ise Argos, Messene, Megalopolis, Elis, Mieza ve Aigai kentlerinde bulunan arkeolojik veriler tartışılarak ve aktarılarak gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında Pausanias aktarımları da arkeolojik materyale katkı amacıyla okuyucuyla paylaşılmıştır. Onuncu alt başlık bir ilave bölümdür ve *"Excursus-the Names Given to Theatre-Like Buildings"* (113-115) (İlave- Tiyatro Tarzı Yapılara Verilen İsimler) ismiyle karşımıza çıkmaktadır. Burada agoralar etrafında bulunan tiyatro benzeri oturma alanları yer alan ve tiyatroların erken dönem hali olarak tanımlanan yapılar tartışılmaktadır. On birinci alt başlık kompleks bir agora olarak karşımıza çıkan Kassope Agorası ile ilgilidir. *"The Different Elements Brought together-the Agora of Kassope in Epiros"* (116-119) (Farklı Elemanları Bir Araya Getirerek Epiros'taki Kassope Agorası) başlığı altında Pella, Demetrias ve Kassope agoralarının karşılaştırması ve açıklanması yapılmaktadır. On ikinci ve son alt başlık olan *"Conclusion"* (119) (Sonuç) kısmı ise bütün bu tartışmaların neticesinde Aristoteles ve Platon gibi filozofların kentleşme özelindeki söylemleri neticesinde ve Hippodamos'un düzenli şehir planlamacılığının bir neticesi olan birden fazla agora fikrinin kentlere etkilerini ve agoraların bu dönemler içerisinde nasıl geliştiğinin ve değiştiğinin sonuçlarını açıklamaktadır.

İkinci bölüm *"The Late Hellenistic Period. 197 BC-31 BC"* (122-201) (Geç Hellenistik Dönem MÖ 197-31) olarak adlandırılmaktadır. On bir alt başlık altında incelenen bu bölümün ilk alt başlığı *"Introduction of the Period"* (122-130) (Döneme Giriş) adındadır ve burada dönem ile ilgili bilgiler verilmektedir. Roma'nın güçlenmesi ve Doğu'ya doğru hareketinin aktarıldığı bu başlıkta MÖ 197-31 yılları arasındaki siyasi olayların kentleşmeye ve agoralara etkileri aktarılmaktadır. İkinci alt başlık *"Messene and the Division of Commercial and Political Space"* (130-142) (Messene ve Ticari ve Siyasi Alanın Bölünmesi) adını taşımaktadır ve Messene'de agoraların politik ve ticari olarak ayrı yapılara dönüştüğünü aktarmaktadır. Özellikle Asklepion'a bağlı olan agoranın işlevi bu bölüm içerisinde ayrıcalıklı olarak ele alınmıştır. Üçüncü alt başlık *"Redesigning the Athenian Agora"* (142-152) (Athena Agorası'nın Yeniden Dizayını) başlığıyla ele alınarak mekânın MÖ II. yüzyıldaki geniş çaplı değişimi ve dönüşümü ele alınmaktadır. Dördüncü alt başlık *"The Function of the New South Square at Athens"* (152-157) (Atina'daki Yeni Güney Meydanının İşlevi) olarak isimlendirilmiştir ve yazar bu meydan hakkında var olan gymnasium, hukuk salonu veya bir agora alanı olma tartışmalarını hem arkeolojik hem de epigrafik ve antik yazarlardan elde edilen bilgiler vasıtasıyla değerlendirmektedir. Beşinci alt başlık *"Bemata at Athens and Elsewhere-Roman Influence on Greek Public Space"* (157-170) (Roma'nın Atina'daki Bema'ya ve Diğer Yerlerdeki Yunan Kamusal Alanına

Etkisi) başlığını taşımaktadır ve agoralarda bulunan konuşma platformlarının ve hukuksal faaliyet alanlarının Roma ile birlikte nasıl bir değişim geçirdiğini aktarmaktadır. Altıncı alt başlık *"The Stoa of Attalos-Cutting the Classical Agora in Two"* (170-179) (Attalos Stoası-Klasik Agoranın İkiye Ayrılması) Stoa'nın agoralar ile ilişkilendirilmesi sonucunda ticari faaliyetlerinin arka planda kalmasını açıklamaktadır. Yedinci alt başlık *"A Commercial Agora in Late Hellenistic Athens"* (179-186) (Geç Hellenistik Atina'da Ticari Bir Agora) Attalos Stoa'sının doğusunda bulunan alanın Geç Hellenistik Dönem kullanımını açıklamaktadır. Sekizinci alt başlık *"The Separation of Politics and Commerce in Hellenistic Athens-Some Final Considerations"* (186-189) (Hellenistik Atina'da Siyaset ve Ticaretin Ayrılması-Bazı Son Düşünceler) ikinci yüzyılla birlikte özellikle Roma etkisi altında Roma agoralarının ticari etkisinin Hellen agorasının ticaret dışı faaliyetlerini ne ölçüde etkilediğini tartışmaktadır. Dokuzuncu alt başlık *"The Redevelopment of the Agora at Thasos"* (189-194) (Thasos'taki Agoranın Yeniden Gelişimi)'dir ve burada Thasos agorasının MÖ I. yüzyıldaki gelişimini irdelemektedir. Onuncu alt başlık *"The Prow Monument at Thasos-Statue Base or Speaker's Platform?"* (194-199) (Thasos'taki Pruva Anıtı-Heykel Altlığı ya da Konuşmacı Platformu?) başlığıyla, agora içerisinde bulunan bu kalıntıyı tartışmaktadır. On birinci alt başlık *"Conclusion"* (199-201) (Sonuçlar) başlığıdır ve burada Messene, Atina ve Thasos kentlerine odaklanılarak sonuçlar paylaşılmıştır.

Üçüncü bölüm *"The Early Imperial Period. 31 BC-97 AD"* (122-201) (Erken İmparatorluk Dönemi-MÖ 31-MS 97) genel başlığıyla 17 alt başlık içermektedir ve bu bölümde Roma'nın kentleşmesinin Hellen kentleşmesine etkilerinin agoralar ve pazar yerleri özelinde tartışmasını kapsamaktadır. Üçüncü bölümün birinci alt bölümü *"Introduction of the Period"* (202-210) (Dönem'e Giriş) adındadır ve dönem hakkında genel bilgiler içermektedir. İkinci alt başlık *"Roman Cities on Greek Soil"* (210-215) (Roma Kentlerinde Yunan Ruhu) adındadır ve bu alt başlıkta kurulan Roma kolonilerinin urbanizasyonu hakkında bilgiler sunmaktadır. Üçüncü alt başlık *"Roman Corinth-the Capital of Achaia"* (215-222) (Romanlaşmış Korinthos - Akhaia Başkenti) olarak karşımıza çıkmaktadır ve burada MÖ 44'te Julius Caesar tarafından kurulan Korinth kentleşmesi anlatılır. Bu kentin seçilmesinin amacı ise Yunanistan'daki diğer Roma kolonilerinin kalıntılarının yetersiz olması gösterilir. Dördüncü alt başlık ise *"The Earliest Buildings on the Corinthian Forum"* (222-237) (Korinthos Forumundaki En Erken Yapılar) ismindedir ve Korinthos şehrinin şehir planını irdelemektedir. Beşinci alt başlık *"Seperate Market Buildings: (i) The Roman Agora at Athens"* (237-252) (Ayrı Market Yapıları: (i) Atina'daki Roma Agorası)'dir. Burada birden fazla agoraya sahip şehirlere örnek verilerek Atina kentinde Roma Dönemi içerisinde inşa edilen Roma agorası irdelenmiştir. Altıncı alt başlık *"Seperate Market Buildings: (ii) the Bigger Picture"* (253-258) (Ayrı Market Yapıları: (ii) Büyük Çerçeve) olarak isimlendirilmiş ve bir önceki başlığın devamı durumundadır ancak konuya daha geniş bir çerçeveden bakılmaktadır. Yedinci alt başlık *"Odeia and Theatre-Like Buildings: (i) the Odeion of Agrippa at Athens"* (258-264) (Odeon ve Tiyatro Benzeri Yapılar: (i) Atina'daki Agrippina Odeion'u) adındadır ve Atina'daki agora yakınlarında bulunan Agrippina Odeion'unu incelemektedir. Sekizinci alt başlık *"Odeia and Theatre-Like Buildings: (ii) Other Greek Cities"* (264-267) (Odeion ve Tiyatro Benzeri Yapılar: (ii) Diğer Yunan Şehirleri) adındadır ve bir önceki bölümün devamı niteliğinde olup bir tek bir alandaki değil, birçok Hellen kentinden örnekler sunmaktadır. Dokuzuncu alt başlık *"Argos-Agora or Sporting Centre?"* (267-271) (Argos - Agora ya da Spor Merkezi) adında olup Argos kentinde agora veya spor merkezi (Gymnasium?) olarak adlandırılan yapıyı tartışmaktadır. Onuncu alt başlık *"Temples or Religious Buildings"* (271-286) (Tapınaklar ve Dini Yapılar) olarak adlandırılmakta olup özellikle Atina agorasında bulunan dini faaliyetlerin gerçekleştirildiği yapıları irdelemektedir. On birinci bölüm *"Political Buildings"* (287-291) (Politik Yapılar)'dir ve burada Roma Dönemi içerisinde agoraların işlevlerinin Hellen agoralarından ayrıldığını ve yapıların daha politik faaliyetlerin icra edildiği alanlara çevrildiği aktarılmaktadır. On ikinci alt başlık *"The Purported End of the Athenian Bema"* (292-299) (Atina Bemasının Anlaşılan Sonu) olarak isimlendirilmiştir ve 1981 yılında T. Leslie Shear Jr.'in Atina agorası kazıları sırasında şehirden

kamusal alana geçişin Geç Hellenistik Dönem ile birlikte hızlanmasını aktarmaktadır. On üçüncü alt başlık olarak *“Public Squares and Meetings Under the Empire -the View from Rome”* (299-308) (Kamu Meydanları ve Toplantılar) başlığını taşımaktadır ve bu başlık altında kamusal toplanma alanlarına ve meydanlarına Roma kültürü ve kentleşmesi altında bakılmaktadır. Ayrıca bu bölümde agoraları Roma İmparatorluğu içerisinde de bir kamusal toplantı alanı olarak değerlendirmektedir. On dördüncü alt başlık *“Bemata on the Forums and Agoras of Greece”* (308-317) (Forumlarda ve Yunan Agorasında Bemalar) adını taşımaktadır ve burada Korinthos ve Philippi'deki bemaların keşfedilmesi ve meydanların merkezi konumlarında olması incelenmiştir ve agoralarla bağdaştırılmıştır. On beşinci bölüm *“The Altar of “Zeus Agoraios” at Athens”* (317-324) (Atina'daki Zeus Agoraios Altarı) başlığıyla karşımıza çıkmaktadır ve burada agoralarda tapınım gören Zeus Agoraios'un tapınım alanları ve altlarının agora ile olan ilişkisi irdelenmiştir. On altıncı bölüm *“Enclosure and Tidying Up”* (324-329) (İlave ve Toparlama) olarak elde edilen verilerin toparlandığı bölüm olarak karşımıza çıkmaktadır ve genel olarak Roma'nın Yunan kentleşmesine etkileri agoralar ve kamusal açık alanlar özelinde tartışılmaktadır. Üçüncü bölümün son alt başlığı *“Conclusion”* (329-332) (Sonuçlar) bölümüdür ve burada, üçüncü bölümde tartışılan yeni Roma kolonilerindeki agoraların ve forumların durumları sonuca bağlanmıştır.

Kitabın dördüncü bölümü *“The High Imperial Period. 97 AD-267 AD”* (333-392) (Yüksek İmparatorluk Dönemi MS 97-267) başlığını taşımaktadır ve burada Roma'nın Traianus ile birlikte başlayan *“Pax Romana”* döneminin de getirdiği imar faaliyetlerinin agoralara ve agoralarla ilişkili yapılara etkisi tartışılmaktadır. Bu bölüm sekiz alt başlıktan oluşmaktadır. Bu alt başlıkların ilki bölüm hakkında genel bilgiler içeren *“Introduction of the Period”* (333-343) (Döneme Giriş) adındadır. İkinci alt başlık *“Enclosing Space, Controlling Entrance and Increasing Monumentally”* (343-354) (Alanı sınırlandırmak, Girişi Kontrol Etmek ve Anıtsallığı Arttırmak) isminindedir ve burada Roma Dönemi içerisinde özellikle kamusal faaliyetlerde kullanılan agoralarda kullanım amacına uygun olarak yeniden düzenlemelerin hangi şekillerde olduğu açıklanmaktadır. Üçüncü alt başlık *“Assessing the Impact of Enclosure”* (354-359) (Muhafaza Etkisinin Değerlendirilmesi)'dir ve burada yazar, R. E. Wycherley ve R. Martin'in agoranın sınırlandırılmasının ve tek bir yapı haline gelmesinin kenti nasıl ayıracağı düşüncesini tartışmaktadır. Dördüncü alt başlık *“Other Signs of Monumentally”* (359-362) (Anıtsallığın Diğer İşaretleri) adındadır ve burada agora ve agora ile tümleşik yapıların anıtsallığının artırılması için uygulanan bir takım işlem açıklanmaktadır. Beşinci alt başlık *“Nymphaea and Other Water Installations”* (363-370) (Nyphaion ve Diğer Su Sistemleri) adını taşımaktadır ve burada agoraların anıtsallığının bir parçası olan, agoralara tümleşik çeşmeler (Nyphaionlar) ve su sistemleri irdelenmektedir. Altıncı alt başlık agorayı bir kültür alanı olarak nitelendiren *“Agoras as Spaces for Culture”* (370-377) (Kültür Alanı Olarak Agoralar)'dır ve bu bölümde agoraların kültüre etkileri tartışılmaktadır. Nitekim agora alanları agoranın bulunduğu kentin dışından da gelen birçok tüccar veya ziyaretçinin ortak alanıydı ve bir kültürel etkileşim alanı olarak görülmekteydi. Yazar bu konuyu burada birçok alanı ele alarak değerlendirmektedir. *“Politics and Commerce-the Final Separation of Function”* (377-389) (Politika ve Ticaret-Son Fonksiyon Ayrımı?) ismindeki yedinci alt başlık ise agoraların net bir biçimde iki ayrı kategoride değerlendirilmesine dair fikirlerde bulunmaktadır ve bunu epigrafik ve arkeolojik materyaller özelinde, değerlendirmektedir. Sonuçlar ise *“Conclusion”* (389) (Sonuçlar) başlığı altında sekizinci ve son alt bölümde değerlendirilmektedir.

Beşinci ana başlık ise *“Conclusion”* (393-404) (Sonuçlar) başlığını taşımaktadır ve iki alt başlık taşımaktadır. Kitabın genel olarak bahsettiği konuların tartışıldığı, problematiğin çözülmeye çalışıldığı, güncel tartışmalar ve sorulara yanıt arandığı bölümdür. İlk alt başlığı *“The Agora as a Museum”* (386-401) (Bir Müze Olarak Agora)'dır ve burada özellikle imparatorluk döneminde kült merkezi olarak da kullanılan agoraların aslında birer müze olarak kullanılıp kullanılmadığı tartışılmıştır. İkinci alt başlık ise *“Where Now for the Greek Agora”* (401-404) (Yunan Agorası için Bundan

Sonrası?) olarak belirlenmiş olup, agora kavramının bütün bu tartışmalar sonrasında nasıl tartışılacağı ve tartışılması gerektiği aktarılmıştır.

Bibliyography (405-454), *General Index* (455-471), *Index of Inscription* (472-473), *Index of Authors* (474-480) bölümleriyle kitap sonlanmaktadır. Kitap, genel olarak agora adına yayın tarihine kadar yapılmış olan neredeyse tüm tartışmalara değinerek nitelikli bir literatür sunmaktadır. Bu bağlamda bir toplayıcı çalışma olarak görülebileceği gibi son derece cesur fikirlerle de agora tartışmalarına yeni sorular kazandırmaktadır. Verdiği cevaplarla da tatmin edici çıkarımlara sahiptir. Dolayısıyla agora çalışmaları için son derece önemli bir kaynak halindedir ve gerek günümüzde gerekse ilerleyen zamanlarda ana kaynak olarak kullanılacağı şüphe gerektirmeyen bir gerçektir.